

Jediný domov, ktorý kedy mal

VYCHÁDZAM KOVOVÝMI MREŽOVANÝMI DVERAMI na slnečné svetlo a predom mnou scéna ako z Felliniho filmu. Dôverne známa a zároveň cudzia, snová a autentická. Na chodníku ulice Hastings Street tancuje tridsiatnička Eva, ktorá svojimi tmavými vlasmi a olivovou pokožkou pripomína skôr dievča, bizarné kokaínové flamenco. Vystrkuje boky, trup a panvu raz jedným smerom, raz druhým, ohýba sa v páse, vyhadzuje jednu či obe ruky do vzduchu, posúva chodidlá v neohrabaných, ale koordinovaných piruetách. Celý čas ma uprene pozoruje svojimi veľkými čiernymi očami.

Vo štvrti Downtown Eastside je tento kokaínom nabudený typ improvizovaného baletu známy ako „hastingská vykrúcačka“ a vidieť ju dosť často. Počas svojich lekárskech pochôdzok po okolí som raz videl, ako ju jedna mladá žena predvádzala vysoko nad cestnou dopravou. Balansovala na úzkej rímse neónového nápisu na úrovni druhého poschodia. Zbehol sa dav prizeraajúcich sa, pričom závislí v ňom sa skôr bavili, ako boli zdesení. Balerína sa otáčala s rukami rozpaženými ako chodec po visutom lane alebo ohýbala kolená v hlbokom drepe s jednou nohou vystretou pred sebou ako nejaký vzdušný kozácky tanečník. Kým sa do jej výšky dostal koniec požiarného rebríka, zdrogovaná akrobatka sa oknom vnorila späť do bytu.

Eva sa preplietala pomedzi svojich spoločníkov, ktorí sa zhlukli okolo mňa. Niekedy zmizne za Randallom – mohutným, vážne vyzerajúcim chlapom na vozíku, ktorého neortodoxné myšlienkové pochody nedokážu zakryť hlbokú inteligenciu. Recituje akúsi oslavnú báseň na svoj nevyhnutný motorizovaný kočiár. „Nie je to úžasné, doktorko, no nie je, že Napoleonove kanóny ťahali ruským blatom a snehom kone a voly, zatiaľ čo ja mám toto?“ S nevinným úsmevom a úprimným výrazom Randall zo seba sype rekurzívny prúd faktov, historických dát, spomienok, názorov, voľných asociácií, predstáv a bludov, čo znejú takmer príčetne – takmer.

„To je Napoleonov kód, doktorko, ktorý menil transportné médiá nižšej úrovne a registra, veď viete, v tých časoch, keď sa tieto hovadiny ešte dali dobre pomerat.“ Ponad Randallovo ľavé plece vykukne Eva, ktorá sa hrá na schovávačku.

Vedľa Randalla stojí Arlene, ruky na bokoch, vyčítavý pohľad na tvári, na sebe má malé džínsové kraťasy a blúzku – v týchto končinách znak spôsobu, ako si privyrába na drogy, čo často tiež svedčí o tom, že už v detstve ju sexuálne zneužívali muži predátori. Skrz stály príval Randallovoho mrmlania vysloví výčitku: „Nemali ste mi znížiť dávku tabletiiek.“ Ramená Arlene sú plné vodorovných jaziev, rovnobežných ako koľajnice. Staršie sú biele, novšie červené, každá ako suveníru rezu žiletkou, ktorý si sama uštedrila. Bolesť zo sebapoškodzovania prekrýva, hoci aj len na krátky čas, bolesť po väčšom ublížení ukrytú hlboko v jej psychike. Jeden z liekov, ktorý Arlene užíva, zmierňuje toto kompulzívne sebapoškodzovanie a ona sa neustále obáva, že jej znižujem dávky. Nikdy to nerobím.

Nedaleko nás, v tieni hotela Portland, stoja dvaja policajti s Jenkinsom v putách. Jenkins, chudý Indián s čiernymi riedkymi vlasmi nižšie ramien, mlčí a ochotne si necháva od policajta prehľadať vrecká. Oprie sa chrbtom o stenu, na tvári nemá ani náznak protestu. „Mali by ho nechať tak,“ protestuje Arlene nahlas. „On nedíluje. Stále ho zbalia, hoci nikdy nič nenájdu.“ Aspoň za bieleho dňa na Hastings Street policajti muža prehľadávajú so vzornou slušnosťou – čo podľa mojich pacientov nie je trvalý policajný prístup. Asi po minúte či dvoch Jenkinsa pustia a ten v tichosti dlhými krokmi odklusa do hotela.

Medzitým, miestny básnik, laureát ceny za najlepšie absurdity, v priebehu pár minút zhrnul históriu Európy od storočnej vojny po Bosnu a vyslovil sa k náboženským témam od Mojžiša až po Mohameda. „Doktorko,“ pokračuje Randall, „prvá svetová mala ukončiť všetky vojny. Ak je to tak, prečo tu máme vojnu proti rakovine či vojnu proti drogám? Nemci mali takú zbraň, Veľkú Bertu, ktorá sa zhovárala so spojencami, ale nie takou rečou, aká by sa Francúzom a Britom páčila. Zbrane majú zlé meno, zlú povesť – zlú povesť, doktorko –, ale posúvajú históriu dopredu, ak sa vôbec dá hovoriť o tom, že sa história hýbe dopredu alebo že sa vôbec hýbe. Myslíte si, že sa história hýbe, doktorko?“

Randallov prejav preruší jednonohý usmievajúci sa Matthew, holohlavý, bruchatý a nepotlačiteľne zoviálny. Opiera sa o barly a svojim charakteristickým tónom, sarkastickým a zároveň milo úprimným, vraví: „Chudák doktor Maté sa snaží dostať domov.“ Matthew sa na nás uskrnie, akoby si utahoval z každého, iba zo seba nie. Reťazec krúžkových piercingov v jeho ľavom uchu sa zaleskne v bronzovo-zlatom slnečnom svetle neskorého popoludnia.

Eva vyskočí spoza Randallovoho chrbta. Otočím sa. Mám dosť pouličného divadla a chce sa mi ujsť. Ten dobrý lekár už nechce byť dobrý.

Zhromaždili sme sa tu, tieto Felliniho postavičky a ja – alebo by som mal skôr povedať my Felliniho postavičky –, pred hotelom Portland, kde oni žijú a ja pracujem. Moja ordinácia je na prvom poschodí tejto betónovo-presklenej budovy navrhutej kanadským architektom Arthurom Ericksonom. Má priestranú, modernú, praktickú štruktúru. Pôsobivé zariadenie, ktoré dobre slúži svojim obyvateľom, nahradilo luxusnú budovu z prelomu storočia za rohom, ktorá bola prvým hotelom Portland. Pôvodné miesto s drevenými balustrádami, so širokými a s točivými schodiskami, so zatuchnutým obložením a s arkierovými oknami malo charakter a históriu, ktoré tomu novému chýbajú. Hoci mi aura starého sveta chýba, rovnako tiež atmosféra zašlého bohatstva a popraskané parapety, kedysi také elegantné, pochybujem, že rezidentom chýbajú stiesnené izby, hrdzavé potrubie či húfy švábov. V roku 1994 na streche starého hotela vypukol požiar. Miestne noviny o tom napísali a fotograf odfotil obyvateľku domu s jej mačkou. Titulok hlásal: Policajný hrdina zachránil Chlpáčika. Ktosi zavolať do Portlandu so sťažnosťou, že zvieratá by nemali žiť v takých zlých podmienkach.

Nezisková organizácia Portland Hotel Society (PHS), v ktorej pracujem ako lekár, urobila z budovy ubytovanie pre neubytovateľných. Moji pacienti sú väčšinou závislí, aj keď niektorí, napríklad Randall, majú v mozgu taký zmätok chemikálií, že prestali byť v kontakte s realitou aj bez užívania drog. Mnohí, podobne ako Arlene, trpia obomi: mentálnou poruchou aj závislosťou. PHS spravuje mnoho podobných zariadení v okruhu niekoľkých blokov: hotely Stanley, Washington, Regal a Sunrise. V každom z nich pracujem ako lekár.

Oproti novému Portlandu je cez ulicu obchodný dom Army and Navy, kde moji rodičia ako noví prisťahovalci koncom 50. rokov nakupovali väčšinu nášho oblečenia. Vtedy to bolo obľúbené miesto nákupov pre robotnícku triedu – a pre deti zo strednej triedy, ktoré hľadali vojenské kabáty či námornícke saká. Na chodníkoch pred obchodom sa miešali vysokoškooláci, čo sa chceli odviazať, s alkoholikmi, vreckármi a pouličnými kazateľmi.

Dnes to už neplatí. Davy sa sem prestali hrnúť pred mnohými rokmi. Teraz tieto ulice a zastrčené uličky slúžia ako centrum kanadského hlavného mesta drog. Jeden blok odtiaľ stála opustená budova obchodného domu Woodward's, ktorého obrovské osvetlené W na streche dlho slúžilo ako orientačný bod

Vancouveru. Budovu istý čas obývali squateri a aktivisti bojujúci proti chudobe, ale nedávno ju zbúrali. Na jej mieste majú stavať mix moderných a sociálnych bytov. V roku 2010 sa majú vo Vancouveri konať zimné olympijské hry a je pravdepodobné, že s nimi nastane vo štvrti zušľachtovanie nevyužitých častí. Tento proces sa už začal. Existujú však obavy, že sa politici v snahe zaimponovať svetu pokúsia vytlačiť populáciu závislých.

Eva si za chrbtom natiahne prepletené ruky a predkloní sa, aby si obzrela svoj tieň na chodníku. Matthew sa na jej crackovej jogovej pozícii zachichoce. Randall pokračuje vo svojom blúznení. Ja sa netrpezlivo rozhliadam proti dopravnému prúdu, ktorý sa v tejto rušnej dobe rinie. Konečne prichádza záchrana. Môj syn Daniel zabrzdí a otvára dvere auta. „Niekedy mi môj život pripadá neuveriteľný,“ poznamenám, keď sa usádzam na sedadlo spolujazdca. „Niekedy aj mne tvoj život pripadá neuveriteľný,“ súhlasne prikývne. „Občas je to tu poriadne bláznivé.“ Odchádzame. V spätnom zrkadle sa odráža postava gestikulujúcej Evy, nohy šikmo rozťahnuté, hlava naklonená nabok.

Portland a ďalšie budovy patriace Portland Hotel Society sú priekopníckym sociálnym modelom. Zmyslom PHS je poskytovať systém bezpečia a starostlivosti marginalizovaným a stigmatizovaným ľuďom – tým, ktorí sú, ako to povedal Dostojevskij, „ponížení a potupení“. PHS sa pokúša zachrániť týchto ľudí pred tým, čo jeden miestny básnik nazval „ulicami vysídlenia a budovami vylúčenia“.

„Ľudia len potrebujú priestor, kde by mohli byť,“ hovorí Liz Evans, bývalá komunitná zdravotná sestra pochádzajúca z vyššej spoločenskej vrstvy, čo sa zdanelivo nezlučuje s jej súčasnou rolou zakladateľky a riaditeľky PHS. „Potrebujú priestor, kde by mohli existovať bez odsudzovania, prenasledovania a zastráňovania. Na týchto ľudí sa často pozerá ako na príťaž, sú obviňovaní za kriminalitu a sociálne problémy a... že sú len stratou času a energie. Kruto sa k nim často správajú aj profesionáli, ktorých práca so súcitom priamo súvisí.“

Od veľmi skromných začiatkov v roku 1991 sa organizácia Portland Hotel Society rozrástla a dnes sa podieľa na takých aktivitách, ako sú napríklad susedská banka, umelecká galéria pre umelcov zo štvrte Downtown Eastside, prvé zariadenie na injekčné podávanie drog pod odborným dozorom v Severnej Amerike, komunitné nemocničné oddelenie, kde sú infekcie hlbokých tkanív liečené vnútrožilovými antibiotikami, dentálna klinika zadarmo a portlandská klinika,

kde pracujem posledných osem rokov. Jadrom pôsobenia PHS je poskytovanie ubytovania ľuďom, ktorí by inak boli bezdomovcami.

Štatistické údaje sú neúprosne. Podľa prieskumu, ktorý sa konal krátko po otvorení Portlandu, až tri štvrtiny rezidentov mali rok predtým päť rôznych adries a viac ako 90 percent z nich bolo obvinených alebo usvedčených z trestnej činnosti, často viackrát, zvyčajne za drobné krádeže. V súčasnosti je 36 percent z nich HIV pozitívnych alebo trpí ochorením AIDS a väčšina je závislá od alkoholu či iných látok – čohokoľvek od ryžového vína či ústnej vody až po kokaín a heroín. Viac ako polovici bola diagnostikovaná nejaká duševná porucha. Podiel pôvodných obyvateľov medzi rezidentmi Portlandu je päťkrát vyšší, ako je ich zastúpenie v celej populácii.

Pre Liz a ostatných, ktorí sa podieľali na rozvoji PHS, bolo nekonečne frustrujúce pozorovať ľudí, ako prechádzajú z krízy do krízy bez vytrvalej podpory. „Systém ich opustil,“ hovorí, „preto sme sa pokúsili vytvoriť hotely ako základňu pre ďalšie služby a programy. Osem rokov sme robili zbierky, nadviazali sme spoluprácu so štyrmi ministerstvami provincie a štyrmi súkromnými nadáciami, aby sa mohol stať nový Portland realitou. Dnes majú ľudia konečne vlastnú kúpeľňu, práčovňu a slušné priestory, kde sa môžu najesť.“

To, prečo je model Portlandu taký unikátny a medzi službami pre závislých tiež kontroverzný, je jeho základné zameranie prijímať ľudí takých, akí sú – bez ohľadu na to, akí sú dysfunkční, aké majú problémy a akí problematickí môžu byť. Naši klienti nie sú „chudáci, čo si zaslúžia našu pomoc“. Sú len biedni – nehodní pomoci vo vlastných očiach a v očiach väčšiny spoločnosti. V hoteli Portland neexistuje chiméra spasenia či akéhokoľvek očakávania spoločensky solídnych výsledkov, iba nesentimentálne rozoznávanie skutočných potrieb skutočných ľudských bytostí v ťažkej prítomnosti vychádzajúcej z podobnej tragickkej minulosti. Môžeme len dúfať, že sa ľudia oslobodia od démonov, ktorí ich prenasledujú, a podnecovať ich týmto smerom, ale nefantazírujeme o tom, že takýto psychologický exorcizmus by sme mohli niekomu nanútiť. Neprijemná pravda je, že väčšina našich klientov zostane závislá a na nesprávnej strane zákona, ako je to aj teraz. Bývalá zdravotná sestra s dvomi titulmi z humanitných odborov Kerstin Stuerzbecher je ďalšou riaditeľkou v PHS. „Nepoznáme všetky odpovede,“ hovorí, „a nedokážeme ľuďom nevyhnutne poskytovať takú starostlivosť, akú by potrebovali na to, aby si dramaticky zmenili život. Nakoniec, veď to ani nie je naša úloha – je to na nich.“

Obyvatelia majú toľko asistencie, koľko si finančný rozpočet Portlandu môže dovoliť. Upratujú sa im izby a väčšina nemohúcich dostane pomoc s osobnou hygienou. Pripravujú im a rozvážajú jedlo. Ak je to možné, pacienti sú sprevádzaní na ceste na vyšetrenia, röntgeny či iné lekárske zákroky. Zamestnanci vydávajú metadón, psychiatrické lieky či lieky na HIV. Každých pár mesiacov prichádza laborant, aby urobil odbery na výskyt HIV, hepatitídy a doplňujúce testy. Funguje tu skupina tvorivého písania, poézie a iných umení – prešívaná prikrývka na motívy kresieb rezidentov Portlandu visí na stene mojej ordinácie. Obyvatelia majú k dispozícii akupunktúru, kaderníka, premietanie filmov a pokým sme na to ešte mali peniaze, brávali sme ich preč zo špinavej a z obmedzujúcej štvrte Downtown Eastside na každoročné kempovanie v prírode. Môj syn Daniel, kedysi zamestnanec Portlandu, tu viedol hudobný krúžok.

„Pred pár rokmi sme v Portlande mali talentovú šou,“ vraví Kerstin, „vystupovali tí, čo sa zaujímajú o umenie, ktorí píšu, a mali sme tiež kabaret. Po stenách boli rozvešané obrazy a ľudia čítali svoje básne. Jeden z dlhodobých rezidentov si vzal mikrofón a povedal, že nezložil báseň, ktorú by mohol zarecitovať, a ani nič nevytvoril... ale podelil sa s nami o vyznanie a vďaku, lebo Portland bol jeho prvým domovom, ktorý kedy mal. Ďakoval, že sa mohol stať súčasťou komunity a že je na to hrdý, a želal si, aby ho mama s otcom teraz videli.“

Jediný domov, ktorý kedy mal – v tejto vete je obsiahnutá história mnohých ľudí žijúcich vo štvrti Downtown Eastside „jedného z najlepších veľkomiest pre život na svete“^{6*}.

Táto práca môže byť intenzívne uspokojujúca a obohacujúca alebo hlboko frustrujúca, v závislosti od môjho vnútorného rozpoloženia. Často čelím vzdorovitým povahám ľudí, ktorí si svoje zdravie a blaho cenia menej ako okamžité, drogami ovládané potreby. Tiež sa musím konfrontovať s vlastným vzdorom voči nim. Nech sa akokoľvek snažím prijať ich, minimálne principiálne, v niektoré dni sa pristihnem, ako s nimi nesúhlasím, odsudzujem ich a odmietam a chcem, aby boli iní, než sú. Toto protirečenie pramení vo mne, nie v mojich pacientoch. Je to môj problém – teda až na to, že je medzi nami zjavný nepomer moci, preto až príliš ľahko z toho viem urobiť ich problém.

* Toto býva častá charakteristika Vancouveru v zahraničí, naposledy sa o tom zmienili noviny *The New York Times*, 8. júla 2007.

Závislosť mojich pacientov robí z každého lekárskeho ošetrovania výzvu. Kde inde by ste našli ľudí s takým chatrným zdravím a napriek tomu s odporom k starostlivosti o seba či dokonca k umožneniu ostatným, aby sa o nich postarali? Niekedy ich doslova treba prehovoriť, aby šli do nemocnice. Napríklad taký Kai, ktorý trpí imobilizujúcou infekciou bedra, ktorá môže z neho urobiť mrzáka, či Hobo, ktorého osteomyelitída hrudnej kosti by mohla preniknúť do jeho pľúc. Obaja muži sa tak veľmi sústredia na ďalšiu dávku kokaínu, heroínu či pedra*, že sebazáchova sa stáva úplne nepodstatnou. Mnohí majú tiež zakorenený strach z autorít a neveria inštitúciám, často z dôvodov, ktoré by im nik nezávidel.

„Dôvod, prečo beriem drogy, je ten, že vtedy necítim tie zasrané pocity, ktoré cítim, keď drogy neberiem,“ povedal mi raz s plačom štyridsaťročný Nick, závislý od heroínu a pervitínu. „Keď v sebe necítim drogy, prepadnem depresii.“ Jeho otec vtíkal do hlavy svojim synom dvojčatám, že nie sú viac než „kus hovna“. Nickov brat spáchal v tínedžerskom veku samovraždu a z Nicka sa stal celoživotný narkoman.

Ríša pekla bolestných emócií straší väčšinu z nás. Drogovo závislí sa desia toho, že v nej uviaznu naveky, ak nebudú mať svoje drogy. Lenže tento pud uniknúť ich stojí veľmi veľa.

Betónové chodby a výťah v hoteli Portland sú často dočista umývané, niekedy aj niekoľkokrát za deň. Niektorí rezidenti, posiaty značkami od ihliel, majú chronicky mokvajúce rany. Krv pochádza tiež z úderov a rán, ktoré utrhá, keď sa niektorí pobijú alebo keď si niektorí pacienti rozškriabu kožu počas záchvatov paranoje vyvolanej kokaínom. Jeden muž sa napríklad neustále pichal, aby sa zbavil imaginárneho hmyzu.

Niežeby sme vo štvrti Downtown Eastside mali nedostatok zamorenia škodcami. Medzi hotelovými stenami a zadnými uličkami plnými odpadkov majú hľadavce hotové eldorádo. Rôzna háveď obýva mnohé posteľe, oblečenie či telá mojich pacientov: ploštice, vši, svrab. Keď v mojej ordinácii niekto potrasie sukňou či nohavicami, príležitostne z nich vypadne šváb a rýchlo sa uteká skryť pod môj stôl. „Celkom rád mám nablízku jednu či dve myši,“ povedal mi raz jeden mladý muž. „Žerú šváby a ploštice. Ale neznášam, keď sa mi zahniezdia v matraci.“

* Slangový výraz pre pervitín (metamfetamín).

Háved', vredy, krv a smrť: rany egyptské.*

Vo štvrti Downtown Eastside anjel smrti zabíja so šokujúcou vrtkosťou. Marcia, 35-ročná žena závislá od heroínu, sa odsťahovala z PHS a žije v podnájme asi pol bloku odtiaľto. Raz ráno som dostal telefonát o možnom predávkovaní sa. Marcii som našiel v posteli s doširoka otvorenými očami, ležala na chrbte, posmrtné stuhnutá. Ruky mala rozťahnuté, dlane otvorené, akoby vyľakane protestovala: „Nie, prišli ste si po mňa príliš skoro, až príliš skoro!“ Keď som pristúpil k jej telu, pod topánkami praskali umelohmotné striekačky. Rozšírené zreničky Marcie a niekoľko ďalších fyzických stôp hovorili jasnou rečou – nezomrela na predávkovanie, ale na vysadenie heroínu. Chvilu som postál vedľa jej postele a pokúšal som sa zazrieť v jej tele tú šarmantnú, hoci vždy duchom neprítomnú, ľudskú bytosť, ktorú som poznal. Keď som sa otočil na odchod, húkanie sirén oznamovalo, že dorazila sanitka.

Iba pred týždňom bola Marcia v mojej ordinácii, mala dobrú náladu a chcela, aby som jej pomohol vyplniť nejaké zdravotné formuláre, aby mohla znova získať sociálnu podporu. Vtedy som ju videl prvý raz za posledných šesť mesiacov. Ako mi bezstarostne vysvetlila, za ten čas sa pokúšala pomôcť partnerovi Kylovi roztočiť 130 000 dolárov, ktoré zdedil – pravda, ochotne mu s tým pomohli aj mnohí ďalší narkomani a príživníci. Napriek svojej obľúbenosti bola sama, keď ju zastihla smrť.

Ďalšou obeťou bol Frank, samotár závislý od heroínu, ktorý vás zdráhavo pustil do svojej preplnenej izby v hoteli Regal, iba keď mu bolo veľmi zle. „Ani za boha nezhebnem v špitáli“, vyhlásil, keď bolo jasné, že na dvere mu klope krutá smrťka s kosou zvanou AIDS. Vyjednávateľ o tom alebo o čomkoľvek inom s Frankom neprichádzalo do úvahy. Zomrel sám na otrhanom matraci v roku 2002, ale vo vlastnej posteli.

Frank mal v podstate dobré jadro, čo nedokázali zakryť ani jeho mrzutosť a drsnosť. O svojich životných skúsenostiach mi síce nikdy nerozprával, ale predstavil ich do básne „Vlak do pekla“, ktorú napísal pár mesiacov pred smrťou. Je to jeho vlastné rekviem za seba a za tucty žien – závislých od drog a prostitútok –, ktoré vraj boli zavraždené na neslávne známej prasacej farme pri Vancouveri.

* Ide o odkaz na desať rán egyptských (druhá kniha Mojžišova), ktoré postupne zasahovali krajinu, kým faraón nedovolil židom odísť do zaslúbenej zeme: krv, žaby, komáre, ovady, mor dobytka, vredy, krupobitie, kobyľky, tma a smrť prvorođených.

*Šiel som centrom – ulicami Hastings a Main
 Hľadajúc úľavu od bolesti ako Mark Twain
 No namiesto úľavy a ľudského tepla
 Som našiel jednosmerný lístok na vlak do pekla*

*Na farme, odtiaľto nie ďaleko
 Niekoľko priateľov prišlo o všetko
 Ich duše sa už netrápia, bolesť ustúpila
 Jazda vo vlaku do pekla sa pre nich skončila*

*Daj, nech cítim mier, kým zomriem
 Cesta je jasná, cieľ už nepopriem
 Každý žije v súkromí svojho temna
 Viac lístkov na vlak do pekla*

*Vlak do pekla
 Vlak do pekla
 J jednosmerný lístok na vlak do pekla*

Keďže som pracoval aj v paliatívnej medicíne a staral som sa o nevyliciteľne chorých, so smrťou som sa stretával často. V určitom zmysle je lekárska starostlivosť o závislých v tejto populácii tiež paliatívnu starostlivosťou. Neočakávame, že niekoho vyliečime, iba zmierňujeme dôsledky drogovej závislosti a pridružených zdravotných komplikácií a zmierňujeme dopad zákonov a sociálneho trýznenia, ktoré používa naša kultúra, aby trestala závislých od drog. Až na pár šťastlivcov, ktorým sa podarí uniknúť z drogovej kolónie Downtown Eastside, iba veľmi málo mojich pacientov sa dožije vyššieho veku. Väčšina zomiera na niektorú zdravotnú komplikáciu v súvislosti s HIV, hepatitídou C, meningitídou či masívnou sepsou v dôsledku opakovaného pichania si injekcií počas dlhotrvajúceho kokaínového záťahu. Niektorí podľahnú v relatívne mladom veku rakovine, lebo ich vystresovaný a oslabený imunitný systém nie je schopný držať zhubné bujnenie pod kontrolou. Aj Stevie takto zomrela, na rakovinu pečene, pre silnú žltáčku už ani nebolo poznať jej sladko-trpký výraz, akým sa zvykla tváriť. Alebo si raz večer nesprávne namiešajú dávku a zomrú na predávkovanie ako Angel v hoteli Sunrise alebo Trevor o poschodie nad ním, ktorý sa vždy usmieval, akoby ho nič nedokázalo rozhádať.